

Dieťa s telesným postihnutím a dôležité pojmy

Za telesne postihnutého jednotlivca sa považuje človek, ktorý má v sociálnom uplatnení ťažkosti, vyplývajúce z nedostatku alebo deficitu orgánu, jeho funkcie, alebo procesu. Je to jednotlivec, u ktorého sa prejavujú zmeny a charakteristické ťažkosti pri poznávaní okolitého konkrétneho sveta a u ktorého sa prejavujú súčasne špecifické osobitosti pri utváraní osobnosti (Požár, 2008).

Telesne postihnutý jedinec sa vyznačuje chybami pohybového, nosného a nervového ústrojenstva, ktoré zapríčiňujú poruchy hybnosti. Patria sem všetky odchýlky tvaru tela a končatín, deformity, abnormality, čiže anomálie.

Telesné postihnutie môže byť:

- vrodené: vzniká geneticky alebo vznikne poruchou počas vnútromaternicového vývinu
- získané: jedinec ho získa v priebehu života, môže byť dôsledkom úrazu, rôznych zápalových a degeneratívnych ochorení mozgu, miechy a podobne.

Druhy telesných postihnutí

- *Detská mozgová obrna –DMO*
- Úrazové ochorenia mozgu a miechy
- Chabá detská obrna (periférna)
- Amputácie
- Myopatia (progresívna svalová dystrofia)
- Poruchy zakrivenia chrbtice
- Vrodené poruchy vývinu

Detská mozgová obrna - porucha hybnosti, ktorá je spôsobená poškodením mozgu, považuje sa za najčastejšiu príčinu telesného postihnutia. Príčiny sú:

- prenatalne - predčasný pôrod, vnútromaternicové infekcie, asfyxia (nedostatok kyslíka), alkohol, nikotín, chemické škodliviny, zlá životospráva matky, stres
- perinatálne - asfyxia, komplikované a kliešťové pôrody, nesúlad krvných skupín plodu a matky, novorodenecká žltáčka
- postnatálne - ranné kojenecké infekcie CNS, úrazy hlavy, poruchy metabolizmu

Formy DMO

- spastické (kříčovité) – diparetická - dolné končatiny, hemiparetická - polovica tela, kvadraparetická - všetky končatiny
- nespastické - hypotonická- znížený svalový tonus, dyskinetická (mimovoľné) „grimasovanie“

Pridružené poruchy DMO: poruchy telesného vývinu, poruchy intelektových schopností, epilepsia, poruchy zraku, sluchu, učenia, reči, poruchy dýchania, obmedzenie sociálnych kontaktov.

Zo špeciálnopedagogického hľadiska u jednotlivcov s telesným postihnutím je treba sa zamerať predovšetkým na poruchy telesného vývinu, poruchy hybnosti, poruchy zraku a sluchu, reči a intelektu, narušenia správania a výskyt epilepsie. **Najdôležitejšie je zistiť, do akej miery sú postihnuté funkcie a činnosti potrebné na to, aby si dieťa mohlo osvojiť vedomosti, zručnosti a návyky potrebné na prípravu na povolanie a spoločenské zaradenie.** Hoci mozgová obrna nie je liečiteľná, pri veľkej dávke trpezlivosti a rozvíjaní podnetov môžu sa jej príznaky podstatne vylepšiť. Žiaci s miernou mozgovou obrnou môžu navštevovať bežnú základnú školu, žiaci ťažším poškodením si vyžadujú osobitné vzdelávanie. Žiaci s miernym alebo stredne závažným poškodením by mohli v budúcnosti žiť takmer normálny bežný život.

Vedný odbor špeciálnej pedagogiky, ktorý skúma osobitosti edukácie jednotlivcov s chybami pohybovo, oporného a nervového ústrojenstva a jednotlivcov s výraznými negatívnymi zmenami v zdravotnom stave sa volá **SOMATOPÉDIA - TPCHZO**. Predmetom somatopédie sú ciele, obsah, metódy a prostriedky edukácie takto znevýhodnených jedincov so zreteľom na špecifické osobitosti ich postihnutia.

Žiak, u ktorého je potrebné zabezpečiť ďalšie zdroje na podporu efektívneho vzdelávania je žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Použitie ďalších zdrojov umožní vytvoriť kvalitatívne nové prostredie, zodpovedajúce potrebám žiakov, ktorí si vyžadujú špeciálny prístup vo vzdelávaní. Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby sú u žiaka diagnostikované školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie. **Žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je aj žiak so zdravotným znevýhodnením, t.j. žiak so zdravotným postihnutím (s mentálnym postihnutím, so sluchovým postihnutím, so zrakovým postihnutím, s telesným postihnutím, s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom alebo inými pervazívnymi vývinovými poruchami, s viacnásobným postihnutím)**

Špeciálnou výchovno-vzdelávacou potrebou je požiadavka na úpravu podmienok (obsahu, foriem, metód, prostredia a prístupov) vo výchove a vzdelávaní pre žiaka. Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú zo zdravotného znevýhodnenia alebo nadania alebo vývinu žiaka v sociálne znevýhodnenom prostredí, zohľadnenie ktorých mu zabezpečí rovnocenný prístup k vzdelávaniu, primeraný rozvoj schopností alebo osobnosti ako aj dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti.

Žiaci s telesným postihnutím sa buď vzdelávajú v špeciálnych školách, alebo sa integrujú- zaraďujú sa do bežných – kmeňových škôl. **Dôležitou otázkou pri stanovovaní cieľa pri výchove a vzdelávaní detí s telesným postihnutím je určenie reálneho stropu, ktorý pri danom postihnutí môže dieťa dosiahnuť.** Určenie stropu vychádza z podrobnej analýzy zdravotného stavu dieťaťa, z jeho osobnostných a psychických predpokladov a daností. Toto určenie zohľadňuje možnosti a podmienky, ktoré sa poskytujú ľuďom s telesným a zdravotným postihnutím.

Nástup do školy na začiatku mladšieho školského veku znamená konfrontáciu dieťaťa s telesným postihnutím so spolužiakmi, väčšinou bez postihnutia. V tomto prípade dochádza k potvrdeniu odlišnosti ako stáleho negatívneho znaku osobnosti dieťaťa s postihnutím a k uvedomeniu si nedostatkov v určitých kompetenciách. Integrácia dieťaťa do bežnej školy má však aj pozitívne dôsledky, lebo poskytuje dieťaťu socializačné skúsenosti blízke norme a pomáha pri prispôbovaní bežnej spoločnosti, v ktorej bude v budúcnosti žiť. **Voľba špeciálnej školy má tiež svoje výhody ale aj nevýhody. Dieťa tu nie je natoľko stresované svojou odlišnosťou a sporom so zdravými spolužiakmi; výučba býva kvalitná a prispôbená potrebám i možnostiam týchto detí.** Žiak si však často zvykne na izoláciu od bežného prostredia a nenaučí sa s nimi komunikovať. V škole sa kladie dôraz na výkon. Niektoré deti s postihnutím môžu prikladať výkonu nadmerný význam a dochádza k fixácii na úspech, u iných môžu vznikať pocity menejcennosti alebo strachu zo zlyhania.

Mgr. Ľubica Fečková, Košice